

lett volna, melyet már a 20-as években meghirdettünk. Valótlan, hogy hiányzott a forradalomra elszánt nép. A nép megvolt, csak a forradalmat kirobbantó történelmi hős hiányzott, a lángoszlop, akit követelhetett volna.

Sokszor elhangzott a vád, hogy a Márciusi Frontot vezető népi írók csupán a szegény parasztságot tekintették népnek és egyedül az ő történelmi érdekeikért küzdöttek. A Múzeum-kertben tartott gyűlés éppen az ellenkezőjét igazolta. Budapest népe azonnal átértette, hogy érte éppen úgy fölkeltünk, mint a parasztságért. A főváros ifjúságai pedig éppen a Múzeum-kertben tartott gyűlés után közeledtek, majd csatlakoztak hozzánk. A vidéki városokról sem feledkeztünk meg. Itt, Debrecenben született meg a legbátrabb, legforradalmibb szervezetünk. De csatát nyertünk Pécsen is, ahol az egész szélsőjobboldal felvonult ellenünk.

Tagadhatatlanul a szegény parasztságért küzdöttünk a legelszántabban, de ez az osztály volt a legárva, se pártja, se érdekeit védő szervezete: egyetlen szószólója voltunk, és sebeit stigmaként viseltük. Kérdem: nem volt egyetemes emberi ügy, mindön süllyedő falvakba, névtelen pusztákra gyalogoltunk, hogy hiteles híreket hozunk a népsorsról? De nem csupán mi mentünk a szegény parasztság felé, ő is elküldötte segítségét kérő követeit. Hetvenéves, fehér fejű parasztember keresett fel Budafoki úti lakásomon. Hévíz járt, régi módon, ingben és bő gatyában érkezett, nem szólt, csak megfordult, levette ingét és megmutatta a csendőrpuskatusok ijesztő nyomait. Tudták a parasztságból felkapaszkodott csendőrök, hogy apáik, őseik végtelen sorát kínozták és gyalázták meg? Nem kellett ezt a büntetést és az öreg paraszt keservét tovább kiáltanom? Bizony mondom: amit a parasztságért cselekedtünk, nem volt egyoldalú rokonszenv, de lázadás az egész emberért és tiltakozás mindenemű emberi kiszolgáltatottság ellen. Márciusi Front volt ez is a javából.

Végül föl kell vetnünk a kérdést: felmutatott-e Márciusi Front tényleges történelmi eredményt? Még egy esztendő sem telt el és Kecskemétre máris új találkozót hirdettünk. Távolról sem egyéni elhatározásból vagy csoportérdekből cselekedtünk, a találkozót az a társadalmi hullámverés követelte, mely működésünk nyomán keletkezett. A református Soli Deo Gloria egyesülettől a szociáldemokrata ifjúsunkáskorig, a katolikus Emericanától a szabadkőművesekig szervezetek, egyesületek, politikai csoportok, lapok, folyóiratok, kiemelkedő közéleti személyek tudatták csatlakozásukat. Ismét több történet a csodánál: a baljós időben önmagától megteremtődött a Magyar Népfront. A rendőrség azonban már alakuló megbeszélésünkre lecsapott és szétszórta. Ezzel a magyar királyi kormány az öt szolgálo államrendőrséggel a népi-nemzeti önvédelem egyik utolsó hídfőjét rombolta le. De kérdem, hol vannak ezek a magyarságukból és emberségükből kivetkezett figurák? Nevüket és emléküket legfennebb elretentő példaként emlegetjük. De új hídfők épülnek és Március él, tüze-fénye halhatatlan, mint a nap, a csillagok.

Pintér István:

A KMP és a Márciusi Front

A harmincas évek közepén választás előtt állott a magyar kormányzat. Vagy vállalja a szövetséget a hitleri fasiszmissal és belekergeti az országot egy újabb katasztrófába, vagy a demokratikus átalakulás útjára lépve kísérletet tesz a nemzet megmentésére. A választás persze nem volt ilyen egyszerű. A hivatalos Magyarország ekkor már jórészt Hitler elkötelezettje volt. Terve valóra váltásához szeretne volna, ha minél nagyobb tömegeket, főleg az ifjúságot felvonulathatja. A magyar fasiszták ezért nyúltak olyan eszközökhöz, amelyek segítségével céljukhoz közelebb jutnak. Ezért kísérelték meg 1848-at és március 15-ét is kisajátítani.

Negyven évvel ezelőtt a magyar fasiszták a reakciós diákszervezetek — a Túrul, a Hungária és mások — a magyar népnek az 1848–49-es szabadságharc iránti érzelmi és eszmei rokonszenvét igyekeztek felhasználni a náci mintájú fasiszta tömegmozgalom kibontakoztatásához. A fővárosban, a vidéki egyetemeken — többek között itt Debrecenben — megrendezett fasiszta diákünnepségeik azonban mind botrányba fulladtak.

Lényegesen kisebb propaganda és egyszerűbb előkészület előzte meg azt az ünnepeket, melyre a demokratikus diákifjúság készült, amelyre 1937. március 15-én a fővárosban, a Múzeum-kertben került sor, ahol zászlót bontott a Márciusi Front. Maguk a szervezők is meglepődtek azon, hogy az 1848 igazi szellemét idéző és 1937-nek szóló üzenetet tolmácsoló megemlékezésen több ezer ember gyűlt össze. Még a fasiszta kormánypolitika által erősen befolyásolt sajtó sem tudta elhallgatni, hogy a kétféle megemlékezés közül melyik az, amely a magyar nép érzelmeihez, vágyaihoz közel áll. A Márciusi Front zászlóbontása így éppen a sajtó révén vált napok alatt országosan ismertté és rajta keresztül közvéleményt formáló erővé az a demokratikus program, amely fokozatosan kovácsolta egységbe a magyar antifasiszta erőket.

A Márciusi Front létrehozására nehéz körülmények között került sor. Nemcsak az ország politikai helyzete, a tömegeket is erőteljesen metélyező fasiszta előretörés, hanem a demokratikus erők szétforgácsoltága, passzivitása és a fasizmussal szembeni defenzívába vonulása is közrejátszott ebben. A kommunisták, s a velük együtt tartó haladó csoportok, személyek közel egy éves kemény — sok vitát kiváltó — munkájára volt szükség, hogy végül is megszülessen a Márciusi Front.

Erre aligha kerülhetett volna sor, ha a Kommunisták Magyarországi Pártja nem hajt végre gyökeres fordulatot saját politikájában. A német fasizmus győzelme, az Európa-szerte erősödő fasiszta tendenciák érlelték meg a nemzetközi kommunista és demokratikus mozgalmak antifasiszta népfrontpolitikáját. Ennek programszerű megfogalmazására a Kommunista Internacionálé történelmi jelentőségű VII. kongresszusán került sor. A magyarországi politikai helyzet, a fasizmus elmélyülése nálunk is szükségszerűen felvetette az antifasiszta erők összefogásának gondolatát.

A megoldáshoz az első lépést a KMP tette meg, amikor megváltoztatta viszonylag szűk osztályszövetséget igénylő stratégiáját és kidolgozta népfrontprogramját.

Az 1936 nyarán elfogadott kommunista program legfőbb célkitűzése volt: harc a fasizmus ellen a demokratikus szabadságjogokért, a béke megőrzéséért, a demokratikus Magyarország megteremtéséért. „Széles körű népfrontmozgalmat kell létrehozni — szögezte le a KMP Központi Bizottságának határozata —, melybe be kell vonni minden pártot, szervezetet, csoportot és egyes elemeket is, amelyek, illetőleg akik mozgósíthatók a harcra a reakció és a fasizmus ellen a magyar demokratikus köztársaságért.” Ettől kezdve a fasizmus elleni harcot a kommunisták nem közvetlenül a szocialista forradalommal, hanem az ország demokratikus átalakításával, a nagybirtok megsemmisítésével, a következetes földreformmal kapcsolták össze és a feladatokat egy radikális demokratikus forradalom keretében látták megvalósíthatónak. „A kommunista párt nem azt keresi, ami *elválasztja* a munkásosztályt a többi dolgozó rétegtől — olvashatjuk a párt központi orgánumban, a Dolgozók Lapjában —, hanem azt teszi a népfront programjává, ami *összeköti* a munkásságot az

(MTI-fotó — Balogh P. László)

ország dolgozó népével." Ez a program számolt a munkásegység, a kommunisták és szociáldemokraták együttműködésének megteremtésével, a munkásosztály és a dolgozó parasztság szövetségével, a városi kispolgárság, a haladó értelmiség megnyerésével és nem zárta ki az összefogásból a faszizmussal szemben álló burzsoáziát sem.

A kommunista párt ugyanakkor azt is hangsúlyozta, hogy az antifasiszta népfrempolitika nem jelent lemondást a szocialista forradalomért vívott harcról. Ellenkezőleg: az antifasiszta népfrempolitika az adott körülmények között olyan átmeneti politika, amely látszólag kiterővel, valójában a történelmi feltételekkel számolva közelebb hozza a szocializmus ügyét. A népfrempolitika olyan új típusú demokratikus forradalomhoz vezethet el, amely eredményeit tekintve túlmutat a polgári demokrácia keretein és magában hordja egy szocialista forradalomba való átvonás lehetőségeit is. Ezért is domborították ki a kommunisták — az antifasiszta harc kérdéseivel foglalkozva — a demokratikus átalakulás antikapitalista, monopólió-ellenes vonásait, népi jellegét.

A KMP népfrempolitikájának gyakorlati megvalósítására a legjobb lehetőség a haladó ifjúság körében mutatkozott. A fővárosban, Debrecenben a kommunista diákoknak sikerült bázist, majd szervezeti keretet találni a demokratikus ifjúsági összefogás számára. Ez 1937 tavaszán túlépte a helyi kereteket, az egyetemek falait. Bekapcsolódott a munkába a Szociáldemokrata Párt Országos Ifjúsági Bizottsága és részt vettek a vitákon néhányan a népi írók közül is. Anketók, viták, megbeszélések keretei között formálódott ki a 12 pontból álló követelés, amely 1937. március 15-én a Múzeum-kertben zászlót bontott Márciusi Front programja lett. A Márciusi Front sikraszállt az ország demokratikus átalakításáért, kiállt a politikai szabadságjogok mellett. Követelte az 500 holdon felüli birtokok kisajátítását, a bankok és más tőkés monopóliumok uralmának megtörését. 12. pontja — bár nacionalista vonásoktól nem mentesen — a Duna völgyi népek összefogása és önrendelkezése mellett szállt síkra.

E követelések megfogalmazásánál a kommunisták alapvető célja volt — és ezt lényegében sikerült is elérniük —, hogy a program ne csak a demokratikus gondolkodású ifjúság, hanem az ország egész demokratikus táborának követelését magába foglalja, így támogatásukra is számot tarthasson. Célja volt, hogy magába foglalja a KMP népfrempolitika törekvéseinek lényegét, politikai alternatívát adjon a választott álló országnak.

A demokratikus összefogás a francia és a spanyol népfrempolitika sikerei és a KMP erőfeszítései nyomán — 1936—37-ben — a magyar haladó közvéleményt foglalkoztató politikai és ideológiai kérdéssé vált. A kommunista párt félillegális és illegális orgánumai — a Gondolat, a Dolgozók Lapja, emigrációs és külföldön megjelenő magyar nyelvű kiadványai: a romániai Korunk, a csehszlovákiai Magyar Nép, a franciaországi Szabad Szó, a legális munkás és baloldali sajtó: a Népszava, a Szocializmus, a Válasz, a Szép Szó stb. — révén, amelyek a népfrempolitika problémáit vitatták, az antifasiszta összefogás gondolata bevonult a magyar köztudatba is és széles körben vált annak formálójává, alakítójává. Természetesen nem volt könnyű és egyszerű a népfrempolitika érdekében érdekeltekkel sem megértetni, hogy a faszizmus és a háború elleni harc, a nemzeti függetlenség és a társadalmi haladás ügye elválaszthatatlanul összefügg egymással, s a munkásosztály társadalmi céljait csakis e feladatok vállalásával, minden haladó erő összefogásával lehet megoldani. Mint ahogy nem volt könnyű megértetni azt sem, hogy a Magyarországon dühöngő fasiszta terror közepette a demokratikus erők gyengesége, megosztottsága ellenére is reális lehetőség az antifasiszta népfrempolitika megteremtése.

Kétségtelen, a harmincas évek második felében Magyarországon a politikai helyzet kevésbé volt érett a demokratikus összefogásra, mint Nyugat-Európában, főleg azért, mert az antifasiszta pártok és szervezetek — mindenekelett a szociáldemokrata és a kisgazdapárt — nem voltak hajlandók a KMP által kezdeményezett népfrempolitika megvalósításában közreműködni. Ez a magyarzata annak, hogy Magyarországon az antifasiszta egységfront első kísérlete — a Márciusi Front — miért nem a fő erők, a jelentős politikai befolyással rendelkező demokratikus pártok közös fellépéseként jött létre, továbbá annak is, hogy a Márciusi Front miért éppen a demokratikus ifjúsági szervezetek és a politikai élet színpadán mind nagyobb szerepet játszó népi írók egymásra találása révén bontott zászlót.

A KMP Központi Bizottsága nagyra értékelte a Márciusi Front zászlóbontását. „Ez a demokratikus antifasiszta fellépés az egész országban nagy hatást váltott ki. A sajtó is mellette foglalt állást. Az egész országban üdvözölték a Márciusi Front megalkotóit. Egyesületek, újságok, folyóiratok biztosították őket támogatásukról.” A Márciusi Front „maga mögött tudhatja a becsületes, demokratikus átalakulást aka-

rók táborát, a munkásság, a kispolgárság és az értelmiségi pályák antifasiszta ifjúságát” — írja a párt központi sajtója, a Dolgozók Lapja. Európa különböző országaiban élő haladó magyar emigráns szervezetek, a spanyol földön harcoló magyar hazafiak is sajátuknak érezték a Márciusi Frontot. „Mi, Spanyolországban harcoló magyar önkéntesek, akik visszavonhatatlanul elszántuk magunkat a világ népeitért és a világ demokráciájáért való küzdelemre, üdvözljük a Márciusi Frontot” — írják levelükben. Majd így folytatják: „Mi itt készen állunk, mint hazánk hű fiai, támogatást nyújtani minden demokratikus népi megmozdulásnak, amely zászlajára a népi szabadság és nemzeti függetlenség jelszavát írja. Csak egyet kívánunk a Márciusi Fronttól, ne csak szavakkal, de tettekkel is álljon helyt feladatainak.”

A Márciusi Front néhány hónap alatt országos jelentőségre tett szert. Politikai befolyását, az iránta való érdeklődés gyors növekedését elsősorban a népieknek köszönhető, s főleg a népi írók akkoriban napvilágot látott nagy hatású szociográfiai munkáinak. A Márciusi Front közvetlen bázisa, szervezeti háttere a haladó diákság — főként a budapesti és a debreceni Egyetemi Kör — és a kommunista-szocialista munkásifjúság volt. Ez a „háttér” a mozgalomnak bizonyos akcióképességet is biztosított, lényegében ez tartotta életben továbbra is. A fasiszta rendszer urai sajtótámadások özönével, adminisztratív, rendőri intézkedések sorozatával, a Márciusi Fronton belüli nézeteltérések szításával mindent elkövettek, hogy megfojtsák a mozgalmat, amelyben nem kevesebbet, mint a Galilei-kör újjáéledését látták, felszámolása azonban csak másfél év után sikerült.

A Márciusi Front összetételéből adódóan 1937 második felében a „hogyan tovább” kérdésében növekedtek a nézeteltérések. A kommunisták a velük szimpatizáló diák- és munkásfiatalok, értelmiségiek a Márciusi Frontot az antifasiszta, demokratikus tömörülés központjává, tehát politikai mozgalommá kívánták fejleszteni. A népi írók többsége a szellemi mozgalmat tartotta reálisnak, s ebben támogatóra találtak a faszizmus elleni harcban hasonló felfogást valló és a „konkurenciától tartó” szociáldemokrata és kispárti politikusokban. A rendszer megtorló intézkedései is a szellemi mozgalom híveinek a pozícióit erősítették. Nézeteltérések forrása volt a népiesek és a baloldali paraszti politikusok egy csoportjának a munkásmozgalommal szembeni bizalmatlansága is, valamint a megoldásra váró országos problémák nacionalista, harmadikutas megítélése. A nézeteltérések természetesen meggyorsították a Márciusi Fronton belül a differenciálódási folyamatot. A vezetésen belül háttérbe szorultak a baloldali diákok. Az 1937 őszi Makón megtartott találkozó ennek a folyamatnak volt tükröződése.

1937 végén és 1938 elején a nézeteltérések, viták ellenére a Márciusi Front folyása nőtt. Ankétok, irodalmi estek, diákrendezvények és a mozgalom táborának kiszélesítésére tett eredményes erőfeszítések jelzik ezt. Sikerült a Márciusi Front rendezvényeinek újabb jelentős közéleti személyeket megnyerni és megszólaltatni. A Márciusi Front támaszának tekintette a Független Színpadot, a Szocialista Képzőművészek Csoportját, a debreceni Reform Társaságot, a debreceni Ady Társaságot, a Kossuth-pártot, a diákszervezetek közül a Soli Deo Gloriát, a Magyar Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Országos Szövetségét (MEFHOSZ), sőt az Emericana és a Turul egyes csoportjait is.

A Márciusi Front hatókörének terjedését, eszmei tisztázódását segítette a Híd és a Debrecenben megjelenő — kommunista fiatalok szerkesztette — Tovább is. Ez időben egészséges kölcsönhatás alakult ki a magyarországi és a szomszédos országok hasonló mozgalmi között. Ez fejeződött ki 1937 októberében a Marosvásárhelyi Találkozón, ahol az erdélyi magyar demokratikus tábor egy népfreontos kiáltványban adott hangot követeléseinek.

Mindez hozzájárult ahhoz, hogy a Márciusi Fronton belül a *balszárny* egységes álláspontot alakítson ki. Allást foglaljon a politikai harc, az antifasiszta erők egységes frontba tömörítése mellett. Egységesek voltak abban is, hogy ha valóban fel akarják venni a harcot a faszizmusmal, akkor a propagandát ötvözni kell a konkrét napi akciókkal. *„Kimondott és leirt szavak, legyen bármilyen nagy írói hatásuk, nem fegyverek ebben a harcban”* — fogalmazta meg *Erdei Ferenc*, a Márciusi Front balszárnyának hitvallását. A szabadságot ki lehet harcolni, meg lehet építeni és meg lehet védeni. *Csak kérni és várni* nem lehet soha. Joggal vallották a baloldallal együtt a kommunisták: akik csak szellemi harcot hirdetnek a faszizmus ellen, azok olyan fedezékbe próbálnak támadni, amely az ellenséggel szemben aligha hatásos, viszont gátolja, nehezíti a faszizmus elleni aktív harcot.

1938 tavaszán a demokratikus erők a Márciusi Front 12 pontját megújítva, jó-részt megszüntették azokat a nehézségeket, amelyek a korábbi programban és a

mozgalomban jelentkeztek. Így a korábinál lényegesen baloldali programot sikerült közreadni. A faszizmus nemzetközi előretörése, Ausztria német megszállása, Magyarországon a háborús, nácibarát, sovinszta, nacionalista erők széles térnyerése azonban nem kedvezett a demokratikus erőknek. A megváltozott bel- és külpolitikai helyzet kiélezte a mozgalmon belüli ellentéteket. A népiesek egy része hátat fordított a Márciusi Frontnak. Mindez a megfélemlítő terrorperek, a diákszervezetek betiltása közepette 1938 nyarán a Márciusi Front felbomlásához vezetett.

A Márciusi Front megszűnt ugyan a háború előestéjén, de néhány évvel később létrejött a függetlenségi front, az antifasiszta demokratikus erők széles szövetsége. A függetlenségi mozgalom azonban nemcsak politikai és eszmei örököse a Márciusi Frontnak, hanem magasabb szinten, jórészt személyeiben is jogfolytonosa annak. A népi írók többsége a kommunisták szövetségeseiként, a Márciusi Front haladó diákegyesületeinek nagy része pedig a Kommunisták Magyarországi Pártja irányító posztjain vezette a faszizmus és a háború elleni ádáz, nagy vérvesztéssel járó harcot.

Ezért a rövid életű Márciusi Frontot az immár 40 évre visszatekintő magyar népfrontpolitika bölcsőjének tekinthetjük. A magyar kommunistáknak a népfrontpolitika meghidatásával sikerült a munkásosztály szocialista osztálycéljait új módon megfogalmazni, e célokat szervezettebben és elevebben összekapcsolni más társadalmi osztályok és rétegek haladó törekvéseivel és az össznépi célok vállalásával mind jobban kiterjesztették befolyásukat a nemzeti élet egészére. E politika természetesen nem volt mentes kudarcoktól, visszaesésektől sem, mégis — ma már történelmi távlatból vizsgálva — megállapíthatjuk, hogy ez a politika hosszú távon is reális, az élet által igazolt marxista-leninista politikának bizonyult.

A makói emlékülés résztvevői (Enyedi Zoltán felvétele)